

JEAN-PIERRE LOZATO-GIOTART, *GÉOGRAPHIE DU TOURISME*, MASSON, COLLECTION GÉOGRAPHIE, PARIS-MILAN-BARCELONE-BONN, 1993, ss. 312.

W roku 1993 ukazało się czwarte wydanie książki *Geografia turystyki (Géographie du tourisme)* autorstwa J.-P. Lozato-Giotart, obecnie profesora Uniwersytetu Nice Sophia-Antipolis. Fakt wydania w stosunkowo krótkim czasie¹ kolejnej edycji w tak znanym wydawnictwie świadczy o potrzebie i popularności tego podręcznika. Drugie wydanie było przetłumaczone na język hiszpański i włoski.

W stosunku do wydania drugiego (Dziegiel 1988²), obecne jest znacznie rozszerzone pod względem merytorycznym. Świadczy o tym także zwiększona objętość dzieła. Autor wzbogacił pracę o wyniki oraz przykłady z prac badaczy, głównie europejskich. Pozwoliło to na wnikliwsze i całościowe spojrzenie na efekty działalności turystycznej. Obecna praca zawiera znacznie więcej elementów teoretycznych. Więcej uwagi poświęcono w niej koncepcjom i typologiom geograficznym, zarówno własnym autora jak i pochodzących z różnych prac badaczy.

Turystyka stała się jednym z najbardziej spektakularnych zjawisk we współczesnym świecie. Ponad 429 milionów osób wyjechało w 1990 r. na wakacje poza granice swoich macierzystych krajów. Osoby te wydały 249 miliardów dolarów. Każdego roku liczba turystów powiększa się. Rozwój wyjazdów turystycznych powoduje wiele konsekwencji społecznych, ekonomicznych, prawnych, kulturowych itp. Geograficzne przybliżenie zjawisk związanych z turystyką jest równie ważne i interesujące. Należą do nich m. in.: analiza przestrzena motywacji, potoki ruchu turystycznego, modele przestrzeni turystycznych a także typy polityki terytorialnej.

Układ pracy jest logiczny i zgodnie z tytułem mocno osadzony w realiach geograficznych. Treści zawarte w tej książce zostały podzielone na trzy części. Te zaś dzielą się na szereg rozdziałów i podrozdziałów. Czyni to dzieło bardziej przejrzystym. Część pierwsza poświęcona jest potokom i krajom ogniskującym ruch turystyczny, druga – typom i formom przestrzeni turystycznych, a trzecia – problemom i polityce turystycznej. Każdą część kończą wnioski. Praca zawiera także konkluzje generalne.

Na końcu opracowania zamieszczono dwa aneksy: wzory i wskaźniki oraz tablice statystyczne. Bogaty zestaw bibliografii podzielony został na dwie grupy: opracowania książkowe i artykuły o tematyce ogólnej oraz książki i artykuły

¹ Pierwsze wydanie ukazało się w 1985 r. drugie w 1987, trzecie w 1990 r.

² J.-P. Lozato-Giotart, *Géographie du tourisme* (Masson, Collection Geographie, Paris-New York-Barcelone-Milan-Mexico-Sao Paulo 1987, ss. 192, "Acta Universitatis Lodziensis", Turystyka, 1988, z. 4, s. 145-148.

o tematyce regionalnej. Indeksy – tematyczny i geograficzny – ułatwiają korzystanie z opracowania.

W części pierwszej (*Flux et foyers touristiques*) autor zajmuje się trzema zasadniczymi grupami zagadnień, którym poświęcono osobne rozdziały. Należą do nich zróżnicowanie i kontrasty geograficzne potoków ruchu, podziały geograficzne dużych rynków turystycznych oraz rola czynników geograficznych w lokalizacjach turystycznych. W pierwszym z nich zostały wydzielone główne potoki ruchu turystycznego, do których należą potoki europejskie, amerykańskie i japońskie. W ich obrębie dokonywane są szczegółowe podziały. Do potoków o mniejszym znaczeniu zaliczone zostały potoki skierowane ku południowym wybrzeżom Morza Śródziemnego, ku krajom azjatyckim, afrykańskim, południowoamerykańskim, oraz północnoeuropejskim. Natomiast potoki o marginalnym znaczeniu – to wyspy międzyzwrotnikowe i środkowego wschodu.

W rozdziale drugim autor zajmuje się podziałem geograficznym dużych rynków turystycznych. Wyróżnione zostały ośrodki turystyczne tradycyjne i współczesne. Te zaś z kolei dzielą się na szereg mniejszych, które omówione zostały w osobnych podpunktach.

Rozdział trzeci poświęcony jest roli czynników geograficznych w lokalizacjach turystycznych. Autor wyróżnia tu grupę czynników naturalnych, przypisując im rolę decydującą, grupę czynników wynikających z działalności człowieka oraz technicznych.

Z części pierwszej wynika wniosek ogólny dotyczący roli przestrzeni w rozwoju i procesach turystycznych. Czynniki geograficzne – pojedynczo lub w kombinacji – odgrywają podstawową rolę w kształtowaniu potoków i ognisk turystycznych w świecie, natomiast czynniki cywilizacyjne i ekonomiczne związane są z motywacjami turystycznymi, podczas gdy czynniki techniczne przyczyniają się do poszerzenia zasięgu ruchu turystycznego.

Druga – najobszerniejsza – część pracy (*Types et formes d'espaces touristiques*) poświęcona jest typom i formom przestrzeni turystycznych. Składa się z trzech rozdziałów. W początkowej jej części autor zajmuje się kryteriami i systemami turystycznymi. Uważa, iż typologii przestrzeni turystycznych można dokonywać na wiele sposobów, jednak na potrzeby tego opracowania opiera się głównie na intensywności w przestrzeni zjawisk turystycznych. Wszystkie przestrzenie są *a priori* nosicielami działalności turystycznych. Wyróżnia przestrzenie, w których turystyka jest główną formą użytkowania i podstawową działalnością oraz przestrzenie, w których działalność turystyczna współwystępuje z innymi. Turystyka jest więc twórcą przestrzeni wielowartościowych i otwartych (*polyvalents et ouverts*).

Rozdział pierwszy tej części poświęcony jest przestrzeniom turystycznym wielowartościowym i otwartym. Wyróżnione i omówione zostały w nim przestrzenie morskie – kąpieliskowe i jeziorne, miejskie, zielone i podmiejskie.

W rozdziale drugim autor zajmuje się przestrzeniami wyspecjalizowanymi,

bardziej lub mniej otwartymi, które próbuje sklasyfikować według stopnia intensywności i specjalizacji turystycznej.

Rozdział trzeci poświęcony jest typom przestrzeni turystycznych regionalnych. Sprecyzowane tu zostały podstawowe definicje i wyróżnione trzy typy przestrzeni turystycznych regionalnych: silnie, słabo lub nie spolaryzowane oraz typy peryferii turystycznych.

Przedstawione w części drugiej próby typologii podkreślają rolę czynników geograficznych w użytkowaniu i organizacji przestrzeni. Kilka podstawowych modeli pokazuje różnorodność przestrzeni: od wyspecjalizowanych i mało zróżnicowanych do przestrzeni wielowartościowych i silnie zróżnicowanych. Jak pisze autor, od przestrzeni spostrzeganej do przestrzeni konsumowanej – gama kombinacji jest szeroka, zwłaszcza na poziomie regionalnym. Typy klienteli i form zagospodarowania są wyróżnikami wielu wariantów przestrzeni turystycznych i służą jako podstawa do konstruowania modeli.

Część trzecia (*Problèmes et politiques des espaces touristiques*) – podzielona na dwa rozdziały – poświęcona jest problemom i polityce realizowanej w przestrzeniach turystycznych. Rozwój turystyki na danym obszarze powoduje wiele problemów ekonomicznych, socjologicznych, ekologicznych, kulturowych czy technicznych.

Przestrzeń jest przeto – jak pisze autor – teatrem zdarzeń i stawką w grze. Polityki przestrzenne – realizowane w różnych krajach – wyjaśniają poprzez ich różnorodność i niekiedy wyjątkowość – zróżnicowany poziom rozwoju turystyki.

Do podstawowych problemów, którym w tej części pracy poświęcono osobny rozdział należy ochrona dóbr naturalnych, ochrona dziedzictwa antropologicznego a także konsekwencje socjo-ekonomiczne wynikające z rozwoju turystyki.

Rozdział drugi dotyczy przestrzeni i rodzajów polityki turystycznej. Przedstawione tu zostały – w osobnych podrozdziałach – dwa rodzaje polityki: polityka konserwacyjna odnośnie do zabytków historycznych, artystycznych, środowiska naturalnego i środowiska człowieka oraz rodzaje polityki odnośnie do rozwoju i zagospodarowania turystycznego. Omawia tu autor różne rodzaje polityk, a także strategie rozwoju i ich ograniczenia.

W zakończeniu tej części autor zwraca uwagę, iż w krajach, w których rozwinęła się turystyka masowa, zwłaszcza w Europie Zachodniej – przywiązuje się duże znaczenie do polityki i zagospodarowania środowiska naturalnego. Systemy i modele państw Europy Zachodniej służyć mogą jako przykłady dla innych regionów świata silnie zaludnionych.

W końcowej części pracy – we wnioskach ogólnych – podkreślono, iż bogactwo, różnorodność i kompleksowość turystyki spowodowały liczne badania wielokierunkowe. Zmierzają one do wyświetlenia podstawowych aspektów geograficznych rozwoju turystyki w przestrzeni. Czynniki geograficzne odgrywają

podstawową rolę na poziomie: zasobów i atrakcji turystycznych, lokalizacji rynków turystycznych, potoków i frekwencji, typów przestrzeni i regionów turystycznych, a także polityki zagospodarowania tradycyjnego i systemowego. W typologii przestrzeni turystycznych, której autor w prezentowanym dziele dokonał, zapożyczono pewne kryteria z historii, socjologii, ekonomii i prawa. Podkreślić należy, iż typologie te uwzględniają przestrzeń, różnorodność kombinacji lokalnych, regionalnych i narodowych.

Praca jest dobrze udokumentowana. Licznie przytaczane dane ilustrują bądź potwierdzają przyjęte przez autora hipotezy, podobnie jak i opracowania kartograficzne w postaci rysunków, schematów czy map. Występujące w opracowaniu pewne nieścisłości czy też niestaranność w cytowaniu pozycji nie umniejszają walorów tej pracy, walorów poznawczych jak i teoretycznych.

Na zakończenie podkreślić należy, iż w dotychczasowym dorobku francuskiej geografii turystyki brakowało podręcznika o tej problematyce. Bezspornym walorem pracy jest całościowe, ogólne spojrzenie na problemy turystyki światowej, a także oparcie się autora na wynikach badań i doświadczeń naukowców różnych państw oraz stworzenie własnych koncepcji i typologii, zwłaszcza dotyczących przestrzeni turystycznych.

Poza walorami poznawczymi zjawisk i procesów turystycznych oraz wynikających z nich konsekwencji praca wnosi wkład do teorii geografii turystyki.

Książka ta może zainteresować szerokie kręgi osób zajmujących się problemami turystyki, a zwłaszcza studentów, pracowników naukowych, a także pracujących zawodowo w turystyce.

Dr Elżbieta Dziegieć
Katedra Geografii Miast i Turystyki
Uniwersytet Łódzki
al. Kościuszki 21
90-418 Łódź

Wpłynęło:
15 września 1993 r.